

POVZETEK

V delu z naslovom »Identifikacija gradnikov optimalnega organizacijskega modela izobraževanja za Turizem v Sloveniji« je končni spoznavni in analitični cilj identifikacija gradnikov razvoja kompetentnega modela za izobraževanje na področju turizma v Sloveniji. Pri tem je pomemben cilj umeščanje gradnikov kompetentnega modela za izobraževanje za turizem v mednarodno okolje, ker je turizem po svojem načinu delovanja izrazito mednarodno in globalno usmerjen.

Uvodni del je namenjen zavestni notranji in zunanji refleksiji področja turizma, ki se nadaljuje v analitično pripravo teoretičnih izhodišč za identifikacijo gradnikov strukturiranega kompetentnega modela za izobraževanje za turizem. Poglavitna os identifikacije gradnikov celovitega kompetentnega modela izobraževanja za turizem izhaja iz potrebe po notranje-krožno-refleksivnem delovanju posameznika v izobraževalnem modelu za turizem, institucionalnem pojmovanju izobraževanja, ki se izraža v zunanje-refleksivnem modelu delovanja izobraževalnih inštitucij za turizem in v funkcionalno-praktični interakciji posameznika in inštitucij turističnega gospodarstva pri razvoju inovativnih potencialov na področju turizma.

Prevlado akademsko-funkcionalne rešitve na področju izobraževanja za turizem, ki zanemarja nivojsko strukturirano izobraževanje, lahko pojasnimo z dejstvom, da se v njej ujamejo tri racionalnosti: zavestna racionalizacija zunanjega okolja, kjer prevladuje pogled izobraževalne inštitucije na ustvarjanje novega znanja, racionalizacija na ravni uporabnega znanja brez sodelovanja drugih deležnikov v izobraževalnem procesu in zunanje usmerjanje motivov socialnega akterja za inovacijsko delovanje v zunanjem okolju. V zadnjih dvajsetih letih so se na področju izobraževanja zgodile spremembe, ki so izpostavile nasprotujoče si interese deležnikov v procesu izobraževanja za turizem. Na področju turizma se razvijajo težnje po razvoju kompleksnih in kakovostnih storitev, ki lahko nastanejo samo ob nenehni krepitvi inovacijskega potenciala storitev za turizem. Ključna je ugotovitev, da je na področju izobraževanja za turizem potrebno razviti kompetentni model, ki socialnega akterja aktivno vključuje v izobraževalni proces in pri tem upošteva njegovo zavestno-refleksijo, racionalno-refleksijo in ponotranjeno motivacijo za reševanje kompleksnih projektov na različnih ravneh področja turizma.

Drugi del je metodološki in je namenjen identifikaciji gradnikov kompetentnega modela za izobraževanje za turizem, ki je nivojsko strukturiran, ki je dvorazsežnosten, saj vključuje aktivno vlogo socialnega akterja pri racionalizaciji praktičnega znanja in krepitvi inovacijskega potenciala pri razvoju lastnih kompetenc ter vlogo inštitucij za izobraževanje za turizem v tem procesu. Pojasnujemo učinek, ki ga ima zaznava socialnega akterja na njegov položaj v kompetentnem modelu izobraževanja za turizem. Ta učinek lahko enačimo z motivacijsko osjo in kot učinek pripadnosti nekemu izobraževalnemu okolju (spominsko-sledna os).

Ugotovili smo, da je kompetentnost na področju turizma kompleksna razsežnost, tako z vidika svoje dualne strukture in delovanja in z vidika nivojske strukturiranosti. Bistveno je, da izmed

sebe sorazmerno nepovezanih virov dejavnosti oblikuje sistem, ki ima natanko opredeljen cilj. (Možina et al., 1998, str. 20)

Nove teorije, ki temeljijo na teoriji strukturiranosti, odkrivajo nove razsežnosti in nove ravni razslojevanja področja izobraževanja za turizem. Hkrati pa predvsem v zapletenosti empirične operacionalizacije teh konceptov, še posebej na visoko specializirani ravni, lahko iščemo razloge za vztrajanje pri klasičnih konceptih izobraževanja, ki se pogosto izražajo v izrazito funkcionalnem ali izrazito akademskem pristopu k pridobivanju kompetenc na področju turizma. Na področju izobraževanja imamo tako paradoksalni položaj, ko sam predmet analize zahteva konstrukcijo vse bolj kompleksne strukturne spremenljivke, ki upošteva dvojno naravo strukturiranega izobraževalnega procesa za turizem, trend razvoja turizma, ki ga opisujeta predvsem uporaba kvantitativnih metod in standardizacija kompetenc, pa zahteva vse manj kompleksno spremenljivko. Učinek umestitve je tako v veliki večini empiričnih analiz izmerjen le s spremenljivko razvitosti kompetenc, ki meri samo potencialni položaj socialnega akterja na trgu dela. Pri tem moramo vzročnost razlik razumeti predvsem kot spominsko-sledno in ne kot motivacijsko, oziroma gledati na socialnega akterja, kot pripadnika različnih nivojev izobraževanja znotraj nivojske strukturiranosti izobraževanja za turizem.

Na organizacijsko-kulturni razsežnosti, ki sledi spominskim sledem preteklega delovanja kompetentnega modela za izobraževanje za turizem, zaznavamo dvojno strukturo delovanja, ki razlikuje med zavestno refleksijo zunanjega okolja na ravni izobraževalne inštitucije in notranje zavestno refleksijo notranjega okolja na ravni razvitosti kompetenc socialnega akterja. Na osnovi Giddensove teorije strukturiranosti pojasnjujemo dimenzije organizacijsko-kulturne razsežnosti kompetentnega modela izobraževanja za turizem na področju Slovenije.

Tretji sklepni del je namenjen empiričnemu opazovanju dvojnega načina delovanja nivojsko strukturiranega nivojskega modela za izobraževanje na nivoju srednjega, višjega, visokega in magistrskega izobraževanja. Splošna ugotovitev je, da socialni akter ne zaznava nivojske strukturiranosti študija na visokošolski ravni, za katero je značilna odsotnost zavestne, racionalne in motivacijske refleksije na tem nivoju izobraževanja. Organizacijsko-kulturno okolje v Sloveniji na področju izobraževanja za turizem daje prednost praktičnim, funkcionalnim načinom pridobivanja kompetenc na višji in na magistrski ravni študija. Zaradi nivojskih sprememb, ki jih v študij vnašajo bolonjska načela izobraževanja, se kompetence ne realizirajo na visokošolski ravni študija ampak na magistrski ravni. Taka rešitev zahteva sistematičen pregled in spremembo kompetentnosti modela za izobraževanje, ki po eni strani povečuje kompleksnost kompetentnega sistema za izobraževanje, po drugi strani pa zmanjšuje možnosti racionalizacije kompetenc, ki temeljijo na aktivnem raziskovalnem pristopu k analizi področja izobraževanja za turizem. Iz tega sledi, da je v slovenskem prostoru močan potencial za podporo razvoju kompetentnega modela na visokošolski ravni izobraževanja, ki pa zaradi prevladujočega klasičnega modela izobraževanja in vzporedno nastajajočega funkcionalnega modela izobraževanja ne omogoča nivojsko-strukturirane racionalizacije znanja za turizem.

Ključne besede: strukturiranost, izobraževanje, refleksija, racionalizacija, spominska sled, notranja motivacija, kompetence.

ABSTRACT

IDENTIFICATION OF ELEMENTS OF AN OPTIMAL ORGANIZATIONAL MODEL FOR TOURISM EDUCATION IN SLOVENIA

The dissertation entitled, “Identification of Elements of an Optimal Organizational Model for Tourism Education in Slovenia” focuses on how to position a suitable tourism educational model in the Slovenian educational environment. The overarching goal is to position a Slovenian educational model within the international tourism environment as tourism is, by its definition, internationally and globally oriented.

The introductory part provides conscious internal and external reflexive monitoring in tourism. It follows the preparation of theoretical issues of development of a suitably structured educational model of tourism education. Its basic formation derives from the need of internal-continuous-reflexive individual engagement in a tourism educational model, institutionalised concept of education reflecting on external-practical interaction of individuals and institutions of tourism in developing innovative potentials.

The prevalent academic functional solution in tourism education, neglecting the structured education, can be solved by the following objectives: conscious external rationalisation, practical consciousness and unconscious motivation or cognition. In the past twenty years, many changes have occurred in the field of education exposing contradicting interests of stakeholders in the process of tourism education. The need for the development of complex and quality services in tourism is based on continuous reinforcement of the innovative potential. Most importantly, there is a need to develop a suitable educational model, which actively includes individuals in the educational process by discursive, practical, and cognitive based potential, for the development and realization of multi-complex projects in tourism.

The second part of the dissertation is methodological and thus aimed at providing a suitably structured educational model for tourism. The model is two-dimensional including active roles of individuals in the process of rationalisation of practical knowledge, the empowerment of innovation potential in developing their own competences and the role of tourism educational institutions. Moreover, the model tries to explain the effect of individual’s recognition of one’s position within a suitably structured model. The latter can equal motivational axis and correlation to a certain educational environment (the memory-trace axis).

Furthermore, the research shows that the competency factor is a complex dimension regarding its dual structure and regarding the level of structure in the field of tourism. New theories, based on structuration theory, reveal new dimensions and new levels of categorization of tourism education. At the same time the complexity of empirical rationalisation might be the reason for persistent use of old models of education in tourism, which has either a functional or strictly academic background. Tourism therefore faces a paradox situation. The object of analysis demands more structured variables, based on the dual nature of reflexive observation,

development trends and less structured variables are needed to be realized as standardized competences. Consequently, the effect of placement is thus, in most empirical analyses, measured only by a degree of competence development, depicting only the potential position of individuals in tourism. The causality of differences should be understood as the memory-trace and not as motivational trace axis. The individual should be viewed as a member of different levels of education within the level structure of tourism education.

The organizational cultural dimension, following memory traces of past activity of suitably structured educational model for tourism, can be observed as dual activity structure distinguishing between conscious reflection of the external environment on the level of educational institution and internal practical consciousness on the level of individual development of competences. Giddens Structuration Theory is used as a conceptual frame explaining the organizational-cultural dimensions of suitably structured educational model for tourism in Slovenia.

The third part of the dissertation is empirical observation of dual function of level structured educational model including micro, medium, and strategic levels of competency building. The general conclusion is based on the fact that an individual does not perceive college level of education as a personal competency building process. An individual cannot rationalize competences on the conscious, practical, and motivational level. Organizational cultural environment prefers practical and functional ways of acquiring competences on vocational college and postgraduate (Master's) level of tourism education in Slovenia. Due to the structured changes implemented by the Bologna process, competences are not realized on the vocational college level of education but on the postgraduate (Master's) level. These conditions lead to a new level of education. However, there is no evidence that the new level can be viewed as added value to the development of conceptual competences needed to control new knowledge demands in tourism.

To conclude, Slovenia has a lot of potential in tourism education with the support of suitably structured educational model for tourism.

Key words: structure, education, reflection, rationalisation, memory-trace, internal motivation, competences.